
1752

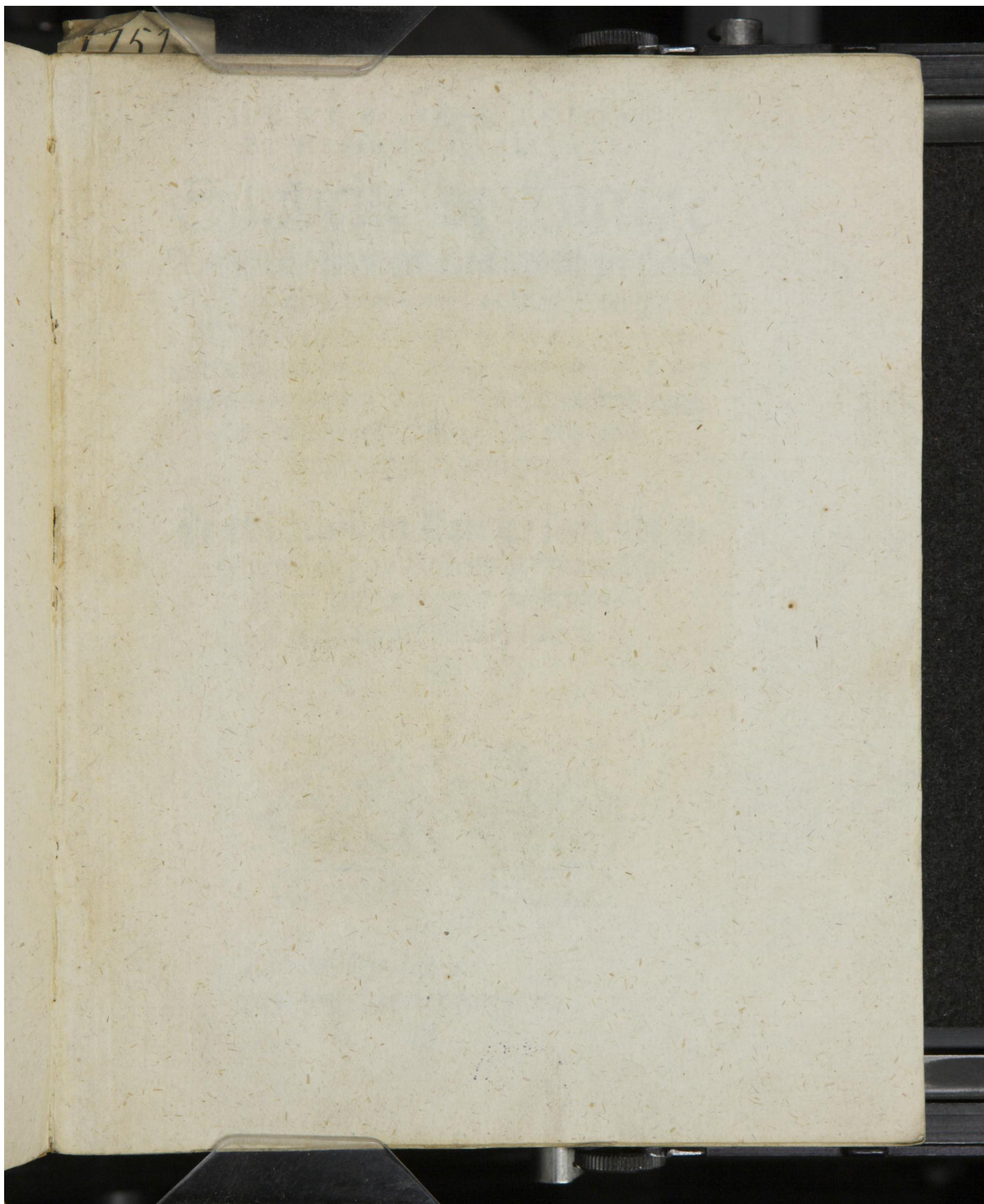

DA Box

THESES DE HASIONE, ET HASIBILI QVALITATE.

Sandrue oc Victige

Artickler / som ere anrictet til en skarp *disputation* oc *vexaminering*, aff den store Herris aff Abenborg *publico inquisitore, narricæ fatuitatis*, vijdberømte *Fabio Stenglero Leporino*, oc hans tro *collaboratore, Lepido capitone*, huilcke samme ere fundne effter flitig offuerhørelse/ wryggelige oc bestendige.

Er vdi dennom klarlig / som vdi en Speyel at see / Harens oc Abens seldsame vdretninger oc bestilling/ vdi en part deris Hierner.

Lege, intellige, iudica.

Læs/ forstaa ret/ døm siden.

30

Mangen er: vil dog ey kiende
Haren/ oc Aben for Slect oc Frende.
Den største daarskab vdi Verden/ er
At nogen haffuer sig selff forkier/
Meen hand giør vel/ vdi alle maade/
Dog Giecken mon hannom idelig raade.
Straff ey en anden/ vden du est fri
For alle laster/ oc Gieckeri:
At dig ey selff skal kastis for/
At du/ oc hand/ haffue lige kor/
Men lad kon huer vere god for sig/
Saa bliffuer du den/ du est/ for dig/
Skiul Giecken/ det meste/ oc beste du kand/
Saa holdis du for en vijser Mand.

THESIS:

I.

DER som wi grandgiffuelig vil acte/ oc ansee Menniskens natur/ skick/ leffnit/ oc omgengelse/ effter som de nu ere beskickit/ oc som Verden sig nu begiffuer / Da see wi/ at en ny subtilig Mester Hemmerlins konst er forhaanden / som icke kand henføris til de fire slags/ vdi det/ som Aristoteles kalder prædicamentum qvalitatis, Huor vdaff wi forfarer / at icke samme prædicamentum qvalitatis, er vijtløfftig nock tracterit, oc beskreffuen/ aff Aristotele: Men her vdoffuer endnu en ny naturlig Phantasi bør at tilleggis/ som er / Hasio, & Hasibilis qvalitas, det er / Her Hasert/ eller Hasenart/ huor om wi her ville fremsette draabelige Nerdom.

II.

Saa skal da denne vere den femte Species: oc de Mennisker som met denne høyvise art ere beprydet / oc kronet / ere aff quinta essentia, det er den femte suermelse vdi Naturen: Huilcke samme efferdi de offuergaar Naturens almindelige constitution, ere huercken slet Mennisker/ icke heller vdi alle maade Harer/ Men it formengt slags Creatur/ som mand kalder Hominolepores, sive Lepore homines, Hasiones, aut homines Hasios, det er / Her Hasert / Feltfører met Limstangen / Høffuitzmand i Hunde dagen/ Fastelaffns Brødre/ oc Abens besuorne Parthi / met andre mangfoldige naffn / som saadane Wise bequemmer.

III.

Ingen skal oc tencke Barnactig oc wbesindig / at denne Species er den samme / som Aristoteles kalder passio, & passibilis qvalitas: Thi wanseet disse Her Haserts Brødre/ lider megit vdi Gestebud / at saadane

Stockfisk oc groffue Knebel/offte suedis foruden Ild/oc er da vdi samme qualitate passibili, i det deris kloge oc forsictige Hoffueder/ skruis/ vendis/ oc holdis i dennom en skarp inquisition oc vexaminering, huor ved Bijsuermen foruildis / oc Hiernen ved en forbistret seylads/ setter sin kaas til Narragonien: Dog ere de offte in qualitate agibili, det er/ at de selff giøre megit/ oc lider icke altid/ men offte vdretter draabelige bestillinger / i det de stifft oc wforsagt Haserer/ løber met Limstangen/ fører den paa Banen/ oc holder hende varm.

IIII.

Saa er da Hasibilis qvalitas eller Haseri/en siuge som oprinder aff offuerflødighed / oc aff den defect oc breck som er paa den rette forstand / vdi Hiernen : Vdi huilcken de forstyrrede Aander / oc forderffuede vedsker/ som er beblandet baade met letferdige/ victige oc draabelige Elementer, confunderer oc sammendriffuer temperamentet oc Naturens rette disposition vdi Hiernen/ oc indfører en seldsam vildfarelse/paa det fornufftige tabulatur,vdi Hoffuedet/ oc giør Bugen wlæt oc fructbar vdaff samme forderffuelse/ huilcken oc foruender Henders oc Fødders skickelse/ indfører vnderlige flanurne facter/ met høfflige Fantasi : De som haffue denne siuge/ kaldis Hasiones eller Her Hasert.

V.

Men vdaff huad Land oc Rige/ denne gengse oc almindelige siuge er først hidkommen / er atskillig mening om/Thi somme mene den at vere indført aff Africa,der som en part haffue Hundehoffueder / som skulde forjagit Harehoffuederne/ at de ere spreedt Verden igennom/en part aff Francken / somme at den er kommen fra Italien til Tydskland : Oc efftterdi sagen her om/ endnu henger vdi trætte/ da ville wi acte vdi besynderlighed/ at mange

Lands-

Landsmend ere hefftig forgiffuen / oc stunis dødelig met denne siugdom at vere beslagen. Oc det skeer megit for-di/ at denne siugdom fenger/oc indgiffuer andre forgiff-ten/ Som der staar: Lige Børn lege best.

VI.

Men wi kand forfare lættelig/ aff denne siugdoms beskriffuelse oc forklaring/at den er icke aff it slags/ eller er aff en gren alleniste/men aff mange oc atskillige. Thi somme Her Haserts bestilling / kommer aff Aandernis ophe ffuelse/ nogen ocsaa aff vedskernis offuerslødighed/ en part vdbryder aff Elementerne/ icke anderledis end Kaaldesiuge / somme vdi andre maade / Som her effter vijdløfftig skal forklaris.

VII.

Thi den Hasibilitas eller Haseri/ som kommer aff Aandernis opheffuelse/lader sig klarlig tilsiune/oc forar-beider krafftig/ vdi ypperlige/ anseende/ oc lærde Mend: Saa oc vdi dennom/ huilcke endog de ey ere saadane/ville de dog actis/ oc ansees slige at vere: Thi saadane haffue høyfluende/ oc suingende Aander/ som foracter alle som ringer ere end de / Giffuer om dennom selff/ megit høyt an/ Roser oc berømmer waffladelig sig selff/oc deris/en-dog de offte liuffue saa groffuelige/ at Bielckerne reffner vnder Lofftit. De mener at vere megit lasteligt/ vden de stedse vdi deris almindelige snack/ bruger Vers/ victige Sententzer oc Sprock: Befaler ocsaa Vers at dictis om dennom/ at de i saa maade kand berømmis / oc bekomme it euigt Naffn/bliffue Liusestager/oc skinnende Lamper i deris Fæderne land/ oc tale met atskillige Tunger.

VIII.

Vexempel haffue wi/ naar nogen vdi de Gestebud/ huor oprictige oc fine Mend ere forsamlede / stedse vil haffue Ordene om Begeren alene/ vil skicke oc laffue al-

 ting

ting offuer Bordit vdi erlige Samseder / effter sit egit tycke / vil selff vere Hoffuit for alting: Den som roser aff sin høye vijsdom/lærdom oc skarpsindighed/ oc er dog en KAN/ Som altid vil disputere, vil siunge / dricke Mandelig/oc strenge/oc kand dog intet der aff/ Den som megit pladderer oc høyt faaregiffuer/ om sin Rigdom/ haffuer altid i Munden/ vaar bedre i Tasken/10000. oc 1000000. oc er dog en fattig Socius, Den som berømmer sig storligen/aff ypperlige Jomfruers gunst / hues venskab hand nyder / oc haffuer effter ynsk / oc hannom dog icke stedis/at tale venlig/ met en plomp / skiden/ Fæpige i Kostalden / Den som profiterer oc berømmer sig/ at haffue vdstauderit alle Konster / vil angiffue ny Lærdom / stedse bore ny Huller / er aldrig tilfreds met de gamle / giør ny Methodiske Kutzvogne / foracter saa alt huad før er sagt/oc lært.

IX.

Vdaff samme slags ere de / som offte stormer frem paa Gaden, om Afftenen beuebnit / haffue bundit sig til it kalt Jern / kaste oc niggre met Hoffuedene / setter deris Fødder effter tabulatur, løffter dem i lige vect op/ den ene aldrig it Haars bred / offuer den anden/ oc hues det skede/ bleff det skattet aff dennom/for en stor oc groffue forseelse/ de gaar oc flaggre met deris Kopper/ sticker Næsen i værit / oc søger siu Stiernen met den/ De vocter oc nøye der paa / oc vender deris øyen der hen/ som mange Folck ere forsamlit/at de kand gaa dennom forbi/ at de kand oc spørge at/ huem er den? Suar, det er hand/ slig en Mand/ etc. Oc i saa maade berømme deris subtilighed oc prectig gang. Saa er oc den her iblant / som giffuer sig for Adel vd/ at Adelskab oc høy herkomst/ stincker hannom aff Halsen/ som Brende vijn / oc Bønder kalder hannom dog Frende: Oc haffuer Drenge effter

sig/

sig/ som selff aldrig bleff Herre: Disligist oc den som bær Guldringe / oc en Møgegreeb stod hannem fast bedre an. Alle disse/ oc saadane slags/ kommer aff Aandernis ophœffuelse/ som ere vdi den øffuerste grad.

X.

Den Hasibilitas, eller Haseri/ som kommer aff vedskerne/ den er aldrig hos de ædru/ men den voxer da/naar Hiernen blødis altformegit / oc offuernaturlig i Vijn/ eller øll: Saadane ere alle de / som veed gantske vel/ oc besindig at skicke/ oc forholde sig / saa lenge de ere ædru/ men saa tilig de bliffue drucken/ offuerilis de strengelig/ aff denne siuge. Oc disse slags ere endnu atskillige / effter de fire naturlige vedsker vdi Mennisken/ som er, Sanguineus, det er / det rene Blod / som er best bequem til Legemens føde/oc styrcke: Atra bilis, det sorte Blod: Flaua bilis, det varme / tørre oc skummendis Blod: Oc Phlegma, det blege/ kaalde / oc vaade Blod / som er bemengt met Vand.

XI.

Vdaff humore sanguinis, kommer slig Haseri/ som vdgaar vdi wmaadelig ladder / naar nogen giør sig selff for lystig / oc offuerantuorder sig selff vdi andris mact / goduillig / at lee ad / oc bespotte / eller ocsaa hand vexerer/ eller oc vexeris aff andre / mener hand dog hand narrer dennom / oc lader sig saa offuertale vdi alting.

XII.

Bilis atræ Haseri er/ naar nogen vdi de Gestebud/ som for lyst / tidfordriff oc glædskab er indskickit / sidder da som Mopsus, eller Coridon, stiff oc halsstarrig / taler/ skemter/ eller leer slet intet / at vermen skal icke fare hannem fra Hiertit: Men sidder stiyt oc vredladendis/ lige som hand vilde sluge huer Mand/ huilcket hand giør derfor / at Gesterne skal sige / at hand sidder vdi dybe oc

suare

ſuare tancker/at hand er lærdt/oc haffuer ſin hu hos draabelige oc victige ting / eller oc at hand Speculerer oc betracter den hellige Skrifft.

XIII.

Haſeri ex flaua bile, det ſlags er den aff / ſom hører vdi ſkemts vijs/it eniſte ord/ſom hannom ey behager/ huilcket lættelig kunde vel vdleggis / ſkriger hand dog strax paa Vaaben / vil myrde wbeſindig alle Menniſke/ offre paa Fleſkebencken / oc ſlacte leffuendis oc døde / oc det aff ſtor Mandom/ſom Geder ere begaffuit met/ huilcket hand giør altſammen / at Folck ſkal dømme/ oc ſige om hannom/ at hand er en Mandelig Helt/ iuxta illud: Tange montes & fumigabunt.

XIIII.

Phlegmatica Naribilitas, kommer aff ſtore Pommerſke ſluck/oc Kodrick/ naar nogen beuiſer alt for ſtor troſkab vdi drick oc offuerfløDighed / at hand ſaa offte løffter Kruſene op / at hand nødis til / enten neden eller offuen fra/ etc. vide Grobianum, taler ord aff Munden/ en gantſke Arm lang oc tyck. Naar denne vedſke ſaa trolig er afflagt oc forloſſit / ſtrax lader hand aff at vere Her Haſert/dog de andre beholde naffnet/effter gierningen. Oc derfor kaldis ſaadanne der effter icke Her Haſert/ men Grobianus, Rulcius, oc hører til Grauitølpiſk vexempel.

XV.

Nu kommer den Haſeri ſom er aff Elementerne, men der er tu genera Elementarium corporum, det ene er tungt/ det andit læt: Huorfor effter denne Haſeries dobbelt Partering / kaldis ſomme grauitatis eller Grauitølpiſke Haſer / andre leuitatis, letferdige / Leuitiſke oc wbeſtendige Haſer.

Men

XVI.

Men til denne slags Haseri hør mange / aff de før er rørt om/ huilcket icke er vnderligt/ efftherdi de alle er aff en Rod/ er en Oldemoders Børn/ oc befattis alle vnder en tilfellig Slect oc Art. Men Grauitølpisk Haseri/ lader sig mest tilkiende/ vdi skick oc seder / huilcket lęt er at acte / om nogen flitig haffuer studerit sine maures, huilcken der synder imod/ er aff dette slags Her Hasert.

XVII.

Til at beuise met Vexempel/ naar nogen beflitер sig effter at tiene Jomfruer / synderlig til Bords / hand da giør den øffuerste Mund/ til en Skelm / oc lader sig op for sine Venner met den nederste: Eller oc ey haffuer tagit sin Hat aff/ i rette tid / oc fortøffuer effter / at den hannom hilser / først tager sin aff / Oc naar hand hilser nogen/ hand da acter / oc seer igen om sine Fingre / om hand hilsis igen: Vdi en Summa, de som trolig oc vel/ haffue lært Grobianum, kaldis Grauitølpiske Haser.

XVIII.

Den letfærdige Haseri eller Hasibilitas de tribu-leui, er den sidste / men den er allermest gengse / iblant Menniskene/ oc slaer sit Bannier allevidist vd: Thi til denne hør atskillige Skader / oc Papeyogers bunte Klædedract/ atskillige Fantatiske wred oc sueng/ met Fødderne/ vdi dantz/ enten aff vnge Karle/ eller Piger/ mangfoldige seldsame facter / met Hender oc Fødder / manne Passulen pas, &c.

XIX.

Til at beuise met vexempel, er de som aldrig haffuer verit aff deris Fæderne land / eller oc en ringe oc føye tid/ haffuer verit fra Moders bryst/ Naar de da kommer igien/ haffuer de atskillige mynster paa Verier/ bær Fædre / atskillige oc wsedvanlige Klædebon / paa deris

Trøyer/ store Buge/ huor vdi Hare vnger sigis/ at bæris/ De bære store oc brede Hatte/ lange Ru/ spidse Buxer / effter den Form / som Y / Pythagoræ Bogstaff er skicket / Huorfor disse Buxer kaldis Pythagoriske eller Ypsolonniske. De gaar met dobbelt Tøffel/oc Knepsko/ oc saadannt mere wseduanligt. De som kysser altid Henderne/neyer idelig/ feyer Jorden met deris Fødder/ oc bruger atskillige slags Subtiliteter, oc hoffærdige Bønder tuet / ere saa Reuerentiales, som it Esel/der haffuer drucket vijet Vand.

XX.

Vdaff saadane slags ere de/ som bær en part Frantsøsisk/ en part Tydsk Klæde dract / oc haffuer atskillige farffuer der paa/ som Rød / Gul / Grøn / oc Huid / aff huilcke den Sorte farffue er vndertagen. Oc de som om Søndagen haffue lange Ru/ oc andre dage kortere.

XXI.

Alligeuel kiendis disse letfærdige Her Hasert / icke alleniste vdi deris Klæde dract/ men oc vdi andre deris bestillinger/ Saadanne ere de/ som megit haffue at bestille vdi tomme Huse / løbe stormendis omkring/ vdsent aff ingen. De som vdi Dantz nu hofferer paa Welsk/ strax der effter paa Popolsku/ saa Engelsk / nu der effter haffuer lyst til Tydsk dantz / ere lystige oc brusendis som en Loppe i it øre. Oc vdi saa maade legge de deris høyeste flid/ at de kand vinde Jomfruers gunst : Huorfor det er samtyckt / at disse Her Hasert kaldis Boleriske oc Leffeliske Haser / effter de legger sig saa hefftig effter Jomfruers gunst / at de offte gaa mangen gang / som de haffue slæt ingen ærende/ men aleniste at de kand sees / at de i saa maade kand tiene venskab/ hos Quindfolck. Her til hør en vdkaaren/ oc altformegit gemein Haseri / som er Hasibilitas cœcitatis. Naar nogen groffuelig tillycker

finds

sinds/ oc fornufftis øyen/ hengiffuer sit Hierte/ oc kierlighed til de Mennisker/ som wuærdige ere/ at elske eller ære: Som enten til Kierlinger/ eller andre Barbariske wtogne Tølper/ huilcke endog de vel giøre effter vilien/ haffuer dog fordeel oc bade høyere anseende hos dennom/ end liffsalighed/ beleffuenhed/ dyd oc fromhed.

XXII.

Symptomata harum Hasibilitatum, som forøger Haseri/ ere disse oc andit saadant/ Cornelius, Zigler, Bamphy, Vgelspegel/ Paul caue tibi, Papa de caluo monte, Pane Kutzmutz/ Marcolphus/ Roluogn/ Finckeridderen/ Claus stultus, alt vankundighed/ Hoffmodighed/ Letfærdighed/ Kierlighed/ Leffleri/ Skølhalseri/ Baguaskeri/ Phantasteri/ Wbluferdighed/ Groffhed/ hos somme mere/ hos somme mindre. Summa, alt det gantske lob met Limstangen.

XXIII.

Tegen til Haseri/ er megen hemlig Grinen/ offuermaade Skogger ladder/ at Bugen giør vee der aff/ stor Raab/ Bisserij/ Nat oc Dag/ Gesticuleren/ spring/ øyen vendelse bort/ oc igien/ lang Haar effter Quindfolckis skick/ Klæde dract/ Kalffue oc Bucke spring/ gang met vnderlig Trip oc Trap/ huilcke mange flere kand tilleggis/ Oc huer som acter denne Konst/ oc er forsøgt der vdi/ naar hand vil randsage oc vexaminere sig selff vdi sin egen Hud/ kand dennom lættelig forøge oc forbedre. Iuxta illud: Stultorum plena sunt omnia. Effter som mand siger: At huer befalder sin viss nu best/ Thi er skøt Narren huer Mands gæst.

Estne hoc verum? Oc siger saa.

 Coro-

Coronides, eller Limstang Krantze / som zirer / oc besluter disse Articler.

I.

Om Haseri bequemmer baade Mands oc Quindis Kiøn? Suar. Ellers brede den ene den anden sit.

II.

Om Her Hasert er *generis communis* effter Regelen / *quæ conueniunt*? Suar. Det slar icke tit feil.

III.

Om / naar nogen tager ved sin egen Næse / hand da fatter Her Hasert? Suar. Mand mener saa.

IIII.

Om to eller flere slags Haseri / kand bequemme en Person? Suar. Huer kiende sig selff.

V.

Om Piger naar de leffler eller mundter / bedriffuer Haseri / eller der driffuis Haseri / met dennom / oc om de vexerer / eller vexeris / Oc om det oc vederfaris vnge Karle / som Leffeler? Suar. Saa dømmer vise Folck der om.

Cum sua quæmq; iuuent facta, atq; negotia solum,
Hinc stultis tota est, terra repleta viris.

